

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6432

Վոգրիկ

Հելլենա Ժամի Երզանիկ
Կյանքը և Ժառանգություն

087.1

Կ-89

Կ. Պոլիս

1886

Փ Ո Ք Ր Ի Ն

(18)

ՀԵԼԼԵՆԱ ՄՕՏԻ

ԵՐԶԱՆԻԿ ԿԵԱՆՔԸ

ԵՐ

ՄԱՀԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԵԱՆ

(Արամեան)

1886

92
գ-89

2010

0371

Փ-89

Փ Ո Ք Ր Ի Կ

ՀԵԼԼԵՆԱ ՄՕՏԻ

ԵՐԶԱՆԻԿ ԿԵԱՆՔԸ

ԵՐ

ՄԱՀԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

(Արամեան)

1886

13421-222

1094

39

q

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ

ՀԷԼԼԷՆԱ ՄՕՏ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

Որ ծնաւ

Ի

15 Յունիւ 1882

Եւ

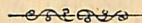
Ննջեաց ի Տէր

Յ

8 Փետր, 1886

Ի Պոլսու

Ի ՀԱՍՏԱԿԻ 4 ԱՄՍՅ ԵՒ 24 ԱՒՈՒՐՅ

Հազար երանի քեզ, մանուկ անրիծ,
Որ շուտ հեռացար յայս վատ աշխարհից.
Ուր ամենայն ինչ է ունայնութիւն
Ուր լի է ցաւ, վիշտ, ողբ, դառն նեղութիւն
Հորս կարճ կենացդ մէջ լաւ ճաշակեցիր,
Դառն գաւաթն մինչեւ յատակն խմեցիր.
Ո՞վ գիտէ, քանի մեծ մեծ փորձանքներ,
Եւ տառապանքներ քեզի սպասէր.
Միքէ ծընողացդ սիրոյ զրկաց մէջ
Պիտի մնալիր մինչ աշխարհի վերջ.
Միքէ յաւիտեան քեզ պիտի ըլլար
Դարնան եղանակ աշխարհս այս վատարար.
Ուստի, երանի, ով մանուկ անրիծ
Որ շուտ հեռացար յայս վատ աշխարհից :

Դ Ե Ռ Ա Փ Յ Ի Յ

Հ Ե Լ Լ Է Ն Ա Մ Օ Տ Ի

ԵՐՋԱՆԻԿ ԿԵԱՆՔՆ

Ո Ւ

Մ Ա Հ Ը

«Մանկանց ու կաթնկեր տղայոց
բերնէն զովութիւն կատարեցիր»
Սաղ. Ծ. 2:

Հ Ե Լ Լ Է Ն Ա Մ Օ Տ Պ Ա Ղ Տ Ա Ս Ա Ր Ե Ա Ն՝
դուստր Արեւելեան Որբանոցի տնօրէնին՝
ծնաւ 1882 Յունուար 15ին ի Պրուսա իւր
հօր եւ մօր՝ տիկին Էմմա Պաղտասարեա-
նի՝ խնամով եւ հոգատարութեամբ, փոք-
րիկ երախտան մայրական կաթն ընդունած
օրերէն սկսելով վարժուեցաւ բարին եւ
առաքինին աստիճան առ աստիճան
ճանչնալ, եւ երկրային բաներէն աչքերն
դէպ ի վեր յաւիտենական անտեսանելի

աշխարհին դարձնել, տղայական մտայ
հնար եղածին չափ դադարաւոր ստանալ
Աստուծոյ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսի
վրայ, սիրել զնա եւ մատուցանել նմա
ամէն երեկոյ եւ ամէն առաւօտ իւր
մանկական աղօթքն ու մաղթանքը :

Սակայն առաջ, նա կորոյս իւր խանդա-
կաթ մայրը 1884 Հոկ. 3ին, մնաց իւր
երախայական աւուրց մէջ որբ : Տէրը
պարգեւեց նմա առաջնոյն հաւասար մի
սիրաւիր մայր նորէն, որոյ, եւ առաջին
մօր երկարատեւ հիւանդութեան միջո-
ցին իրեն հոգ տանող Մարիամ անուն
բարի որբ աղջկան մը յարատեւական
խնամովն արդէն ցանուած սերմունք՝ յա-
ռաջացան աճիլ եւ զարգանալ նորա փա-
վուկ եւ աշխարհային ազգեցութենէ
զտեալ սրտին մէջ, այնպէս որ նա եղաւ
մարմնով կայտառ, առոյգ, ուրախ, զը-
ւարթ, հանճարեղ եւ աշխոյժ, մոռք
խիստ հասուն եւ հոգւով երանելի, եւ
այսպէս հաճելի եւ խիստ սիրելի՝ առանց

բացառութեան՝ ամենուն, մինչեւ իսկ տան
մէջի գտնուած անասնոց :

Փոքրիկ Հէլլենա Մօտ իւր 3 տարեկան
հասակին մէջ լաւ Անգլ. եւ Հայերէն
կը խօսէր եւ օր քան զօր կը զարգանար
եւ քրիստոնէական յատկութիւններով ալ
կը զարգարուէր, շնորհօք կաճէր եւ մարդ-
կանց եւ Աստուծոյ հաճելի կ'ըլլար : Բարի
աղջիկ մ'էր. քաղցր իւր հասակակից
որբերուն, հլու եւ հնազանդ իւր ծնո-
ղաց եւ իրմէ մեծերուն : Կը սիրէր զա-
մէնը եւ կը սիրուէր յամենից : Ամէն ա-
ռաւօտ եւ երեկոյ սա Անգլ. աղօթքը
կ'ընէր Անգղիարէն լեզուաւ :

Հեզ եւ խոնարհ եւ քաղցր Յիսուս
Դու ես իմ կեանք եւ յոյս եւ յոյս,
Դրքա այս պարզ զակիւղ վրայ
եւ շնորհէ որ նա առ Քեզ ցայ,
Առ Քեզ բերուիլ, ո՛ր յոյժ՝ բաղձամ
Ամենաբաղցր, Տէր բարեխնամ,
Ի շրնորհացոյ Արքայութեան
Տուր եւ տեղի մի այս մանկան :

Առաւօտեան Տէրունական աղօթքն կ'ընէր անգղիարէն լեզուաւ եւ պտրտած ժամանակ սա էր իւր սիրելի աղօթքը :

Օրդ Ասուծով քսկքսէ
Ծունը դիր, այնպէս աղօթէ,
Վերցուր քո սիրտ դէպ ի վեր,
Տեառն սիրոյ մասնակից լեր :
Ապա բաց բանն Ասուծոյ
Եւ կարդա մաս մը յետոյ .
Սա՛ խորհուրդդ սրբազննէ
Դառն հոգերդ քաղցրացնէ :

Կ'աղօթէր նաեւ որ « Աստուած գինքը բարի զաւակ մ'ընէ՝ իւր հօր եւ մօր միշտ հնազանդ : »

Ամենամեծ փափաքն էր վարժուհի ըլլալ եւ ուսուցանել . կը ժողուէր փոքրիկ աղջիկներն եւ իրեն սովորած Անգղիարէն եւ Դաղ . երգերն եւ խաղերն առաջնորդելով կը սովորեցնէր անոնց , կ'երգէր ու կ'աղօթէր հետերնին , նաեւ կ'ընէր . « Երբ մեծնամ Անգղիա պիտի երթամ մեծ մօրս քով , դպրոց պիտի մտնեմ եւ

սովորեմ եւ միշտ նամակ պիտի գրեմ հօրս , մօրս , եւ փոքրիկ եղբօրս . նաեւ շատ գեղեցիկ պատկերներ պիտի խրկեմ ձեզի : Երբ վարժուհի ըլլամ , » կ'ըսէր , « հանդերձներս ես պիտի կարեմ եւ լուամ . նաեւ աղջկանց անկողնարանը պիտի պառկեմ եւ տնոնց հոգ տանիմ . »

Փոքրիկ մանկանց հետ ինք եւս կիրակնօրեայ դպրոց կը յաճախէր եւ ուշի ուշով ականջ կը դնէր պատմութեանց , հարցումներ կ'ընէր եւ կը պատասխանէր եղած հարցումներուն երբեմն : Յիսուսի կենաց բաւական տեղեակ եղաւ այս կերպով : Խիստ զգայուն սիրտ մ'ունէր փոքրիկ Մօտ . երբ պատահէր որ սխալ մ'ընէր չափազանց կամօնար , եւ շատ կը ցաւէր : Իսկ երբ բարի բան մ'ընէր աչքերն աստղերու նման կը փայլէին բերկրութենէն , մանաւանդ երբ ծնողաց կողմանէ գովեստ մ'ըլլար , զորոնք խիստ կը սիրէր , եւ նոցա հրամաններն եւ պատուէրներն անբիծ վստահութեամբ ի դործ

կը դնէր : Մխիթարիչ հրեշտակի նման
դպրոցին էն խղճալի որբոց եւ հիւանդաց
քով էր իւր սովորական տեղը եւ կ'եր-
ջանկացնէր զանոնք :

Խիտտ երախտադէտ էր նաեւ փոքրիկ
Մօտ իրեն եղած ամենափոքր ծառայու-
թեանց համար , եւ կը ջանար իւր հա-
սակին պահանջածէն աւելի զանազան
կերպերով փոխարինել : Իւր խնամակա-
լուհին , Մարիամ , իրեն ամէն բան էր .
առանց անոր բան մը չէր ընէր . իւր կե-
րածին եւ ունեցածին անշուշտ զայն
մասնակից պիտի ընէր : Երբ նկատէր որ
Մարիամ իւր դասը չգիտնալուն համար
տրտում է , տեսակ տեսակ կերպերով
կը ջանար մխիթարել զանի , եւ երբ ամէն
փորձ ի դերեւ ելլէր՝ կը սկսէր լալով
մասնակցիլ նորա տրտմութեան եւ հա-
մակիր ըլլալ նմա : Կը սիրէր բոլոր աշա-
կերտներն իրր քոյր եւ բնաւ տեսնուած
չէր որ , մէկուն զարնէր կամ սիրալ
ցաւցնէր , ինչպէս սովորաբար կ'ընեն

փոքրիկ երախայք : Բոլորին հետ « քոյրս »
ըսելով կը խօսէր եւ կը համոզէր : Այս-
պիսի մի հրեշտակային մանուկ անշուշտ
բոլոր ընտանեաց եւ հաստատութեան
անդին մի գոհար էր եղած . ամենադառն
պարագայից մէջ իսկ բաւական էր Մօտի
ներկայութիւն եւ ի մի վայրկեան փա-
րատէր նա իւր մի խօսքով եւ հայեաց-
քով ամէն սրտէ թանձր խաւար ամպեր ,
եւ ճաճանջադեղ արեգակն փայլէր վերս-
տին , դառն տրամութիւն եւ հոգ՝ բերկ-
րութեան փոխելով :

Մարմնով եւ մտօք ինչպէս նաեւ հոգ-
ւով այս առոյգ եւ կայտառ աղջիկը ի
վերջոյ հիւանդացաւ . ի բոլոր տան եւ ոչ
ոք գիտեր նորա հիւանդանալն : այն ատ-
տիճան հակառակ էր գանգատ բառնա-
լոյ որ ինչ որ ալ պատահէր « It will
pass » (պիտի անցնի) կըսէր եւ բնաւ ինք-
զինքը եւ իր ցաւը խնդրոյ նիւթ չէր
ընէր :

1886 Փետրուար 6 շաբաթ օրը , երբ

սկսաւ իւր ծանր հիւանդութիւնը, նա ոչ թէ բոլոր օրն իւր ընկերաց հետ կը խաղար ի պարտիզին, այլ նաեւ, ինչպէս ետքը իմացուեցաւ՝ փոքրիկ Վիրգինէն հետն առած սապէս աղօթեց. « Տէր Յիսուս Քրիստոս, զիս ալ հրեշտակաց հետ ի միասին երկինք առ: » Նոյն գիշեր սուր հազ մը՝ հանդերձ շնչարգելութեամբ՝ յայտնի ցոյց տուաւ թէ փոքրիկ Մօտ Տիփթիւի կոչուած հիւանդութեան ճիրանաց մէջ է ինկած, ուսկից հազիւ կ'ազատին. երախայք: Նոյն գիշերն պէտք եղած դարմանը տարուելէ ետեւ, կիւրակի փետր. 7 ին, բժիշկն եկաւ առաւօտ եւ երեկոյ եւ ըսաւ թէ հիւանդութիւնը վտանգաւոր է թէեւ, բայց Մօտ առոյգ եւ կայտառ լինելով կրնայ յաղթել նմա: Նոյն գիշեր երկու անգամ խեղճ Մօտ հեղձամահ պիտի ըլլար, սակայն փախեցուցիչ դեղօրէիւք ազատեցաւ: Զերմաղօթքներ կը մատուցուէին ի բոլոր տան վասն ազատման այն սիրելի հրեշտակին:

Մօտ՝ ի սկզբան կը վախնար դեղէ, բայց երբ հայրն համոզեց որ առնէ իւր լաւութեան համար՝ մեծ համբերութեամբ ամենազգուելի դեղն իսկ սիրով կառնուր եւ բերանը բանալով պէտք եղած դառն եւ խիստ ցաւալից գործողութիւնք կատարել կուտար: Երկուշաբթի 8 փետր. իւր վերջին օրն յաշխարհի, խիստ ծանրացաւ Մօտի վիճակը, գրեթէ անհնար եղաւ շունչ առնուլ. բժիշկներն եկան եւ տեսակ տեսակ դեղեր եւ փորձեր տնօրինեցին վասն ազատման սիրուն մանկան:

Յիրաւի, մինչեւ իսկ այս ծանր վիճակին մէջ ամօթահար կ'ընէր այս մանուկը շատ անհամբեր եւ տհաճ չափահաս հիւանդներ, որք չեն գիտեր այլ ինչ՝ բայց դառն դանդատներ ընել: Ընդհակառակն՝ Մօտ երբ անկարող էր ինքնին շարժելու եւ ծանր շունչ կ'առնուր պառկած տեղը, կ'ըսէր, « Մարիամ, ես Աստուծոյ քով, Յիսուսի պիտի երթամ: »

« Ո՞վ կայ հոն », ըսաւ Մարիամ, « Դուն չեմ գիտեր, մայրս հոն է, հոն շատ լաւ տեղ է. օր մը դուն ալ իմ քովս պիտի գաս: » Այս վիճակին մէջ իսկ բնաւ չէր ուզեր յանկողնոյ մնալ, այլ զինքը միշտ դպրոց տանիլ կուտար տղայոց քով, եւ ցոյց կուտար իրեն առած նուէրներն: Աշակերտք ալ իր սենեակին պատուհանին առջին հաւաքուելով իր սիրած երգերն կերգէին, զորս մեծ հաճութեամբ եւ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր, եւ շնորհակալ լինելով ու « գիշեր բարի » ըսելով հրաժեշտ տուաւ անոնցմէ վերջին անգամ յաշխարհի:

Դիշերը հիւանդն արագապէս իւր վախճանին կը դիմէր. բժիշկը նորէն եկաւ եւ այլ եւս յոյսը կտրեց: Մինչ վերջին շունչ ինքզինքին տէր էր եւ թողուց որ հայրը մատը քանի մ'անգամ կոկորդն խօթելով հեղձուցիչ նիւթը դուրս հանէ, սակայն ի զուր. « Վիզիս ծակը գոցուեցաւ, » կ'ըսէր միշտ խեղճ համբերող գառնուկը:

Երբ տեսաւ որ շուրջը կեցողներն կուլան, « Եկուր Մարիամ, » ըսաւ, « Եկուր, ամէն բան լմացաւ, » այս ըսելով վիզին փաթթուեցաւ եւ համբուրեց զանի: Այլ եւս չէր կարող խօսիլ, ուստի շուրջը եղողներուն նշաններ կ'ընէր. կարծես թէ անտեսանելի հրեշտակաց խումբն, որ կը խրկուի իբր սպասարկու ծառայելու անոնց որք փրկութիւն կը ժառանգեն, չըջապատեր էր զինքն որոյ հետ նշանացի կը խօսէր: Նոյն գիշեր ժամ ըստ եւրոպացւոց 9¹/₂ ին թուաւ Հէլէնա Մօտի երանելի հոգին հրեշտակաց խումբին ընկերակցութեամբ որ փայլուն թեւերով տարաւ զնա իւր տունն անմահութեան:

Անկենդան մարմինը բնաւ փոփոխութիւն մը չ'կրեց սոյն 48 ժամուան դառն ու խիստ տարժանելի հիւանդութեան միջոցին, կարծես թէ անմեղ գառնուկը կը ննջէր յանկողնոյ, զուարթ եւ կայտառ դիմօք: Մահը լսկ իւր բնական գոյ-

նը անոր բոլոր մարմնոյն վրայ սիւներ էր :
Հետեւեալ օրը երեքշաբթի փետր . 9 ,
փոքրիկ Հէլլէնա Մօտի յուզարկաւորու-
թիւնը կատարուեցաւ ժամը 3 ին ըստ
եւրոպացւոց : Արեւելեան Որբանոցի բա-
րեկամներէն խրկուած ազգի ազգի ծաղ-
կանց մէջ կը ննջէր նա : Դադալը դրուե-
ցաւ 100 ի մօտ աշակերտաց եւ ուրիշ
այլ բարեկամաց մէջ տեղ՝ սեղանին վրայ :
Ընդհանուր կերպով սկսան ամէն մի աչ-
քէ եւ մանաւանդ սրտէ տրտատուք հո-
սիլ : Յուզարկաւորութեան պաշտօնը կա-
տարեց իւր սիրելի հովիւը Արժ , Պատ .
Մր . Պօլտուին որ եւ զանի մկրտած էր ,
Անգղ . լեզուով բացատրելով թէ նա չէ
կորսուած այլ « յաւէտ ապահով է Փրկչին
բազկաց մէջ » եւ թէ նա մեր յաւիտենա-
կան ժառանգութեանը համար պիտի
պահուի յերկնից : Աշակերտաց արտա-
ուածայն երգերն եւ հովուին վերջին ա-
ղօթքն աւարտելէ ետեւ հաստատութեան
զանգակին տխուր հնչման ներքեւ թա-

փորը յառաջացաւ դէպ ի Ողիմպոսի ա-
ւետարանականաց գերեզմանատունը .
անդ պաշտօն կատարուելով եւ երգեր
երգուելով Հէլլէնա Մօտ դրուեցաւ ի
ծոց երկրի , իւր մօր ձախ կողմը , որոյ աջ
կողմը կը ննջէ իւր եղբայրն Հէնրի , վե-
րըստին գերեզմանին հողն թրջեցաւ ար-
տասուաց կաթիլներով : Արդէն մուծը կո-
խած էր երբ իւրաքանչիւր ոք վերադար-
ձաւ ի տուն , տխուր բայց բերկրեալ սըր-
տով . բերկրեալ զի Տէրն հաճեցաւ այս
փոքրիկ գառնուկը յաշխարհէս ցաւոց՝
յերկիրն բերկրութեան փոխադրել : Եւ
որպէս զի այս աստուածային դասը օգ-
տակար լինի հաստատութեան ամէն մի
անդամոց , սոյն վերացեալ գառնուկին
մահուան յաջորդ կիրակի օրն , նորա խոր
վշտացեալ հայրը քարոզեց Եբր . 11 . 4 .
Համարին սա բնաբանին վրայ « Թէպէտ
մեռաւ բայց տակաւին կը խօսի » : Հա-
մառօտիւ ցոյց տուաւ թէ հանգուցեալ
գառնուկը կը խօսի իւր կենօքը , որ խիստ

կարճ էր, սակայն սիրոյ, յուսոյ եւ մանկական հաւատոյ կեանք մ'էր։ Կը խօսի իւր հիւանդութեամբը որ անակնկալ եւ յանկարծական էր։ Խիստ եւ անտանելի տանջուլից է, եւ մեծ համբերութիւն եւ հնազանդութիւն կը պահանջէր եւ յաւէտ երկնից համար պատրաստութիւն մ'էր։

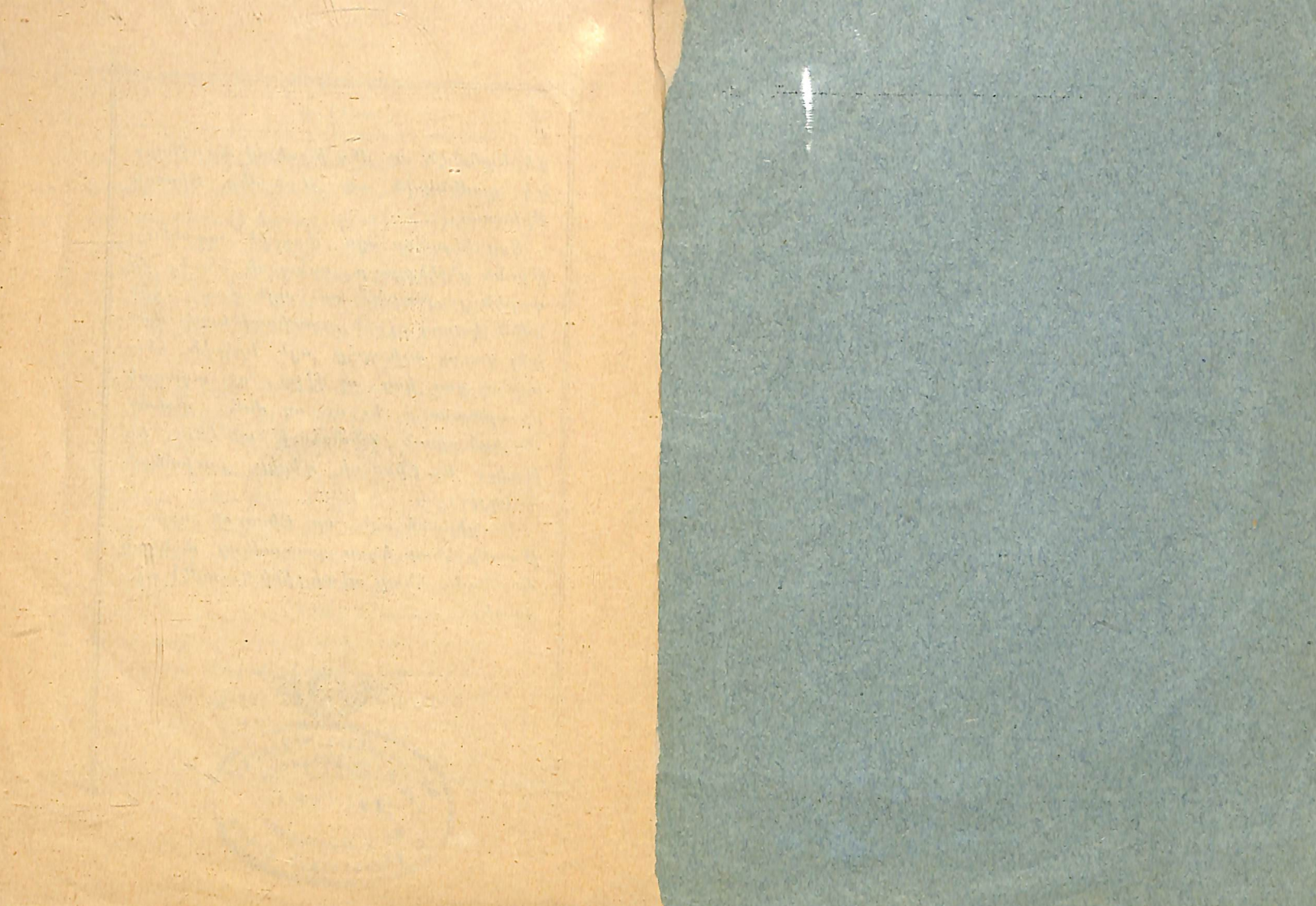
Կը խօսի իւր մահուամբը, որոյ դէմ գնաց նա իբր իւր վերջին թշնամին, որպէս հսկայ Գողթաթին դէմ պատանին Դաւիթ, գիտնալով, քաջութեամբ, լոկ Յիսուսի օգնութեամբ գիմաւորեց այս մարդկութեան թշնամին եւ յաղթեց նա։ Մահաւանդ ուշադրութիւն գրուեց հոնգուցելոյն « Ս.մէն բան լմնցաւ » . վերջին խօսքը եւ ցոյց արուեցաւ ունկնդրաց թէ պիտի գայ այն ըտպէն ամէնուս, երբ պիտի ըսենք լմնցան հաճոյք, զուարճութիւնք, ցաւք եւ նեղութիւնք — ամենայն ինչ — աշխարհի, եւ յորդոր եղաւ որ այս դեռափթիթ հանգուցեալն իւր

գերեզմանէն առ մեզ խօսելով առաջնորդէ զամենեւին առ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս։

Տայ Տէրը որ այս փոքրիկ պատմութիւնն ընթերցողք, այնպիսի կեանք մը վարեն յաշխարհի՝ որ սոյն գառնուկին նման կարող ըլլան ուրախութեամբ փոխել ցաւոց աշխարհը այն երկրին հետ ուր ոչ ցաւ կայ, ոչ վիշտ, ոչ ազդապի ոչ արտասուք եւ ոչ ալ մահ։ Գոխել մահկանացուն անմահութեան հետ, եւ թռիլ, եւ Յիսուսի գիրիւր յաւիտեան հանգչիլ։

Եւ յիրաւի այն որ Յիսուսի զօրութեամբ հնար եղաւ քառամեայ մանկան մը, նաեւ հնար պիտի լինի եւ ամէն անհատի։

معارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنک فی ۱۴ جمادی الاخر سنہ ۳۰۳ و فی ۸
سنہ ۳۰۱ تاریخی و ۱۰۰۰ نومرولی رخصتنامہ سیلہ طبع اولینشدر

2001

0024056

2013

6432

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0024056

